

Грінка Т.І.

кандидат економічних наук, доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

м. Кропивницький, Україна

РЕГУЛЯТОРНА ПОЛІТИКА ЯК ІНСТРУМЕНТ СТИМУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ АКТИВНОСТІ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

Малий і середній бізнес (МСБ) є ключовим сектором економіки, який забезпечує гнучкість, інноваційність і зайнятість населення. Проте, його участь у міжнародній торгівлі залишається обмеженою через складність регуляторного середовища, надмірну кількість дозвільних процедур, нестабільність законодавства й відсутність дієвих механізмів підтримки експортерів. Більш ніж половина (**57,2%**) малих та середніх підприємств в Україні працюють лише на внутрішньому ринку. Позитивним сигналом є бажання **8%** респондентів розпочати зовнішньоекономічну діяльність у 2024 році [4].

В умовах євроінтеграційного курсу України та необхідності післявоєнного економічного відновлення регуляторна політика набуває особливого значення. Вона має не лише зменшувати адміністративний тиск, а й формувати сприятливе інституційне середовище для виходу підприємств на зовнішні ринки. Від ефективності регуляторних механізмів залежить конкурентоспроможність національного бізнесу, його здатність залучати інвестиції, освоювати нові ринки та створювати додану вартість у глобальних ланцюгах постачання.

Метою дослідження є визначення ролі регуляторної політики у стимулюванні міжнародної активності МСБ, аналіз існуючих бар'єрів і формулювання напрямів удосконалення державного регулювання для активізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств.

Загальною метою, що регуляторна політика — це система принципів, методів і інструментів державного впливу, спрямованих на створення прозорих, стабільних і передбачуваних правил для бізнесу. В контексті міжнародної діяльності МСБ, її завдання полягає у: спрощенні процедур експорту та імпорту; гармонізації технічних і митних регламентів із нормами ЄС; зменшенні адміністративних бар'єрів; стимулюванні інновацій та цифровізації бізнес-процесів.

Ефективна регуляторна політика перетворює державу з контролюючого суб'єкта на партнера розвитку, забезпечуючи рівні можливості для бізнесу різних масштабів.

Українські підприємства часто стикаються з проблемами, що знижують їхню експортну активність:

- надмірна складність дозвільних процедур і дублювання функцій контролюючих органів;
- часті зміни нормативно-правової бази, що створює невизначеність;
- висока вартість сертифікації та стандартизації продукції, особливо для виходу на ринки ЄС;
- обмежений доступ до інформації про регуляторні вимоги іноземних держав;
- брак регіональних інституцій підтримки експорту.

Результати опитування представників бізнесу у грудні 2024 р свідчать, що неприємною взаємодією з владою були: затримка на кордоні по логістиці (14,3%) , зловживання представниками регуляторними нормами (14,0%), 58,8 % бізнесів вказали на непередбачувані дії держави, що можуть погіршити стан бізнесу [7]. Найбільшими ж перешкодами для українських компаній на шляху до виходу на закордонні ринки є відсутність європейських клієнтів (35,6%), відсутність фінансових ресурсів (34,5%) та відсутність кваліфікованих спеціалістів (21,8%)[4].

Дослідження показали, що для активізації участі МСБ у зовнішньоекономічній діяльності важливо впроваджувати такі регуляторні інструменти:

- спрощення митного адміністрування через систему «єдиного вікна» для експортерів;
- дерегуляція та діджиталізація дозвільних процедур (електронні сертифікати, ліцензії, довідки);
- створення регіональних офісів підтримки експорту при місцевих органах влади;
- розвиток публічно-приватного партнерства у сфері підготовки експортерів;
- запровадження принципу “Think Small First”, що передбачає оцінку кожного нового регуляторного акта з точки зору його впливу на малий бізнес;
- адаптація податкових і митних стимулів для підприємств, які виходять на зовнішні ринки.

До речі, у країнах ЄС регуляторна політика орієнтована на створення сприятливого підприємницького середовища, де малий бізнес розглядається як рушій інновацій і міжнародної конкурентоспроможності. Наприклад, у Польщі функціонує *Polish Investment and Trade Agency*, яка супроводжує МСБ при експорті. У Німеччині діє система *One-stop-shops* для підприємців, що забезпечує швидкий доступ до адміністративних послуг. У Литві створено *SME Test*, який оцінює вплив кожного законодавчого рішення на малий бізнес. Імплементация подібних інструментів в Україні може суттєво підвищити рівень міжнародної активності МСБ.

Таким чином, регуляторна політика є одним із ключових інструментів стимулювання міжнародної активності малого та середнього бізнесу. Від того, наскільки ефективно вона забезпечує баланс між контролем і сприянням розвитку, залежить успішність інтеграції українських підприємств у світову економіку. Послідовне вдосконалення регуляторного середовища, діджиталізація державних послуг, зменшення бюрократичного навантаження та орієнтація на принцип “Think Small First” створять підґрунтя для формування конкурентоспроможного, експортно-орієнтованого сектору МСБ в Україні.

Література:

1. Про місцеві державні адміністрації : Закон України від 09 квітня 1999 р. № 586-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. №20. 586-XIV, чинний, поточна редакція — від 08.01.2025, підстава - 3599-IX URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text>
2. Закон України "Про засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності" від 11 вересня 2003 року № 1160-IV, поточна редакція — від 31.10.2025, підстава - 4510-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15#Text>
3. Кононенко Л.В., Назарова Г.Б., Шишкіна Т.М. Трансформація міжнародно торгівлі в умовах глобалізації і цифровізації економіки. «Наука і техніка сьогодні» (Серія «Педагогіка», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Техніка», Серія «Фізико-математичні науки»): журнал. Київ. 2022. № 5(5). С. 496. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/nts/article/view/1597>
4. Малий бізнес України у 2024. Команда УС.Market. URL: <https://blog.youcontrol.market/malii-biznies-ukrayini-u-2024/>
5. Пістунов І.М. Моделювання бізнес процесів [Електронне видання]: навчальний посібник / І.М. Пістунов Електрон. текст. дані. Д.: НТУ «ДП», 2021. 130 с. URL: http://pistunovi.inf.ua/MOD_BIZ_IPOU.pdf
6. Піхур О.С., Діхтенко О.О., Перерва П.Г. Міжнародна торгівля, як фактор інноваційного розвитку. Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції : [зб. тез 6-ї Всеукр. наук.-практ. конф.], 7-8 грудня 2022 р. / уклад.: А. О. Линдюк, Р. П. Хірівський, О. О. Брух ; Львів. нац. ун-т природокористування. Електрон. текст. дані. Дубляни, 2022. С. 67-70. URL: <https://lnup.edu.ua/uk/kafmignarek/newskafmignarek/4212-newskafmev221209>
7. Результати дослідження стану бізнесу в Україні у грудні 2024 р. Дія: Бізнес. URL: <https://business.diaa.gov.ua/analytics/research/rezultaty-doslidzhennia-stanu-biznesu-v-ukraini-v-hrudni-2024-roku>